

[from flogging], as it says, “Do not round off the corner of your head and do not destroy the edge of your beard.” (ibid.) Whoever is included in “do not destroy” is included in “do not round off.” A woman, who is not included in “do not destroy” because she has no beard, is not included in “do not round off.” Therefore slaves, since they do have a beard, are forbidden to cut their hair around. (3) Both men and women are obligated by all negative commandments in the Torah except for “do not destroy” and “do not round off” and [the negative commandment of] a *Kohen* may not become impure for the dead (Leviticus 21:1). Women are exempt from every positive commandment that is from time to time rather than constant, except for *kiddush* [on the Sabbath and Festivals], the eating of *matzah* on the night of Pesach, the eating and slaughter of the *pesach* sacrifice, *hak'hel* [the assembly to hear the Torah read on the Succot after a *shmitah* (sabbatical) year], and rejoicing [on a Festival], in which women are obligated.

פֶּאת רֹאשׁ הָאִישׁ אוֹ שְׁנַתְגַּלְחָה פְּטוּרָה שְׁנֹאֲמַר לֹא תִקְיֵפוּ פֶּאת רֹאשְׁכֶם וְלֹא תִשְׁחִית אֶת פֶּאת זְקֶנְךָ כָּל שִׁישְׁנוּ בְּבַל תִּשְׁחִית יִשְׁנוּ בְּבַל תִּקְיֵף וְאִשָּׁה שְׂאִינָה בְּבַל תִּשְׁחִית לְפִי שְׂאִין לָהּ זֶקֶן אִינָה בְּבַל תִּקְיֵף לְפִיכָךְ הֶעֱבְדִים הוֹאִיל וַיֵּשׁ לָהֶם זֶקֶן אֲסוּרִים בְּדִקְפָּה: ג כָּל מִצְוֹת לֹא תַעֲשֶׂה שְׁבַתוֹרָה אַחַד אֲנָשִׁים וְאַחַד נָשִׁים חִיִּבִין חוּץ מִבַּל תִּשְׁחִית וּבַל תִּקְיֵף וּבַל יִטְמֵא כַּהֵן לְמַתִּים. וְכָל מִצְוֹת עֲשֵׂה שְׁהִיא מִזְמַן לְזְמַן וְאִינָה תְדִירָה נָשִׁים פְּטוּרוֹת חוּץ מִקִּידוּשׁ הַיּוֹם וְאֲכִילַת מִצָּה בְּלִילֵי הַפֶּסַח וְאֲכִילַת הַפֶּסַח וּשְׁחִיטָתוֹ וְהַקְהָל וּשְׂמִיחָה שְׁהַנָּשִׁים חִיִּבּוֹת:

MIKEITZ FOR TUESDAY TORAH

מקץ ליום שלישי תורה

יבין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד ה דמילויי הה דשם ב"ן להשאיר בו הארה מתוספת הנפש משבת שעברה

יֵא וְחִלְמָנָא חִלְמָא בְּלִילְיָא חַד
אֲנָא וְהוּא גְבֵר כְּפִשְׁרוֹן חִלְמִיה
חִלְמָנָא: יב וְתַמְן עֲמָנָא עוֹלָם
עֲבָרָא עֲבָדָא לְרַב קְטוּלְיָא
וְאִשְׁתְּעִינָא לִיה וּפְשֵׁר לָנָא יָת

יֵא וְנַחֲלָמָה חִלּוֹם בְּלִילָה אַחַד אֲנִי וְהוּא
אִישׁ כְּפִתְרוֹן חִלְמוֹ חִלְמָנוּ: יב וְשֵׁם אֲתָנוּ
נֶעַר עֲבָרֵי עֲבָד לְשָׂר הַטְּבָחִים וְנִסְפָּר לּוֹ

(11) We had a dream on the very same night, I and he — we dreamed, whereby each man's dream matched its interpretation. (12) Now, there, together with us, was a Hebrew lad, a slave of the chief butcher. We recounted [them] to him,

RASHI

(11) **Each man's dream matched its interpretation** — *i.e.*, [each man had] a dream that was consistent with and which resembled the interpretation that was offered

to us [by Yosef] (see Rashi 40:5 above; see Berakhot 55b). (12) **A Hebrew lad, a slave** — Cursed are the evil people! For [even] the good that they do is imperfect [as illustrated here,

רש"י
(יא) אִישׁ כְּפִתְרוֹן חִלְמוֹ. חִלּוֹם הָרְאוּי לְפִתְרוֹן שְׁנִפְתֵּר לוֹ וְדוּמָה לוֹ: (יב) נֶעַר עֲבָרֵי עֲבָד. אֲרוּרִים הָרָשָׁעִים, שְׂאִין טוֹבָתָם שְׁלָמָה, שְׁמֻזְבִּירוּ בְּלִשׁוֹן

חֲלֹמָנָא גְבַר כְּחִלְמֵיהּ פִּשְׁרֵ: יג
וְהוּא כְּמָא דִּי פִּשְׁרֵ לְנָא כֵּן
הָוָה יְתִי אֲתֵיב עַל שְׁמוּשֵׁי
וְיִתִּיָּה צָלָב: יד וְשִׁלַּח פְּרַעֲה
וַיִּקְרָא יֵת יוֹסֵף וְאֶרְהִיטוּהִי מִן
בֵּית אֲסִירֵי וְסִפֵּר וְשָׁנִי כְּסוּתֵיהּ

וַיִּפְתַּר-לָנוּ אֶת-חֲלֹמֹתֵינוּ אִישׁ כְּחִלְמוֹ
פָּתַר: יג וַיְהִי כַּאֲשֶׁר פָּתַר-לָנוּ כֵּן הָיָה אֵתִי
יֹשִׁיב עַל-כַּנֵּי וְאֹתוֹ תָלָה: יד וַיִּשְׁלַח פְּרַעֲה
וַיִּקְרָא אֶת-יוֹסֵף וַיְרִיצֵהוּ מִן-הַבּוֹר וַיַּגְלַח

and he interpreted our dreams for us. He gave an interpretation that indeed matched each man's dream. (13) And just as he interpreted for us — so it happened! I was reinstated to my office, while he was hanged! (14) So Pharaoh sent and called for Yosef. They hurried him out of the pit. He cut his hair, changed his clothes,

RASHI

where the evil Egyptian steward] makes mention of [the righteous] Yosef in degrading terms (Bereishit Rabbah 89:7). [For he was effectively saying:] A ... lad — [meaning, a young] fool, who is unfit for greatness; Hebrew — who does not even understand our [Egyptian] language [let alone others, yet the Egyptian constitution requires a ruler to know 70 languages]; A slave — and the Egyptian constitution states that a slave cannot become a ruler, nor is he permitted to wear princely garments (Bereishit Rabbah 89:7). איש כחלמו [פתר] — [means that Yosef gave an interpretation] consistent with

each dream and closely matching its content. (13) השיב על כני — [The verse literally reads: “He reinstated me to my office.” Who did? The verse is referring to] Pharaoh, [the subject] who is mentioned earlier, as it says (verse 10 above), “Pharaoh was enraged at his servants ... .” Our verse, therefore, is in abbreviated form, not specifying the actual person who restored [the steward to office. And why does our verse omit the subject?] *Because here, it is unnecessary to specify who was restoring [the steward to office, for clearly, it can only be], the person who has the power to restore [people to their office] — namely, Pharaoh. And indeed, such is the way with all abbreviated verses: concerning the person who is to do [whatever is being discussed], Scripture leaves the matter unqualified [i.e., it does not specify that person, but rather, says, “he did ...” (see e.g., Rashi Genesis 9:6)]. (14) Out of the pit — [meaning:] Out of the prison, which was constructed as a pit [in the ground]. Similarly, wherever the term בור appears in Scripture, it signifies a “pit.” And even if it does not contain water in it, still it is termed a בור (see Genesis 37:24); fosse in Old French. He cut his hair — out of honor for royalty [since he was to appear before Pharaoh] (Bereishit Rabbah 89:9).*

רש"י

בַּיּוֹן: נַעַר. שׁוֹטֵה וְאִין רְאוּי לְגַדְלָה: עֲבָרִי. אֶפְלוּ
לְשׁוֹנָנוּ אִינוּ מִכִּיר: עֲבָד. וְכַתּוּב בְּנִימוּסֵי מִצְרַיִם
שְׂאִין עֲבָד מוֹלָךְ, וְלֹא לֹבֵשׁ בְּגָדֵי שָׂרִים (סְפָרִים)
אֲחֵרִים: שִׁירִים, וְכֵן גָּרַס רֵאָם: אִישׁ כְּחִלְמוֹ. לְפִי
הַחֲלוֹם וְקָרוֹב לְעֵנְיוֹ: (יג) הַשִּׁיב עַל-כַּנֵּי. פְּרַעֲה
הַנּוֹזֵר לְמַעֲלָה, כְּמוֹ שְׂאֵמֶר: פְּרַעֲה קָצַף עַל עֲבָדָיו,
הָרִי מִקְרָא קָצַר לְשׁוֹן וְלֹא פָרַשׁ מִי הַשִּׁיב, לְפִי שְׂאִין
צָרִיף לְפָרַשׁ מִי הַשִּׁיב. מִי שְׁבִידוֹ לְהַשִּׁיב וְהוּא
פְּרַעֲה, וְכֵן דֶּרֶךְ כָּל מִקְרָאוֹת קְצָרִים, עַל מִי שְׁעָלָיו
לְעִשׂוֹת, הֵם סוֹתֵמִים אֶת הַדְּבָר: (יד) מִן-הַבּוֹר. מִן
בֵּית הַסֵּהַר, שְׁהוּא עֲשׂוּי כְּמִין גָּמָא, וְכֵן כָּל בּוֹר
שְׁבַמְקָרָא לְשׁוֹן גָּמָא הוּא, וְאֵף אִם אִין בּוֹ מִים קְרוּי
בוֹר, פּוּשִׁי בְּלַעֲזוֹ: וַיַּגְלַח. מִפְּנֵי כְבוֹד הַמְּלָכוּת:

ועל לות פרעה: טו ואמר
פרעה ליוסף חלמא חלמית
ופשר לית ליה ואנא שמעית
עלך למימר דאת שמע חלמא
למפשר תיה:

וַיַּחְלֶךְ שְׁמֹלְתָיו וַיָּבֵא אֶל-פְּרֹעֶה: שני
טו וַיֹּאמֶר פְּרֹעֶה אֶל-יוֹסֵף חֲלוֹם חֲלֹמָתִי
וּפְתָר אֵין אֵתוֹ וְאֲנִי שָׁמַעְתִּי עֲלֶיךָ לֵאמֹר
תִּשְׁמַע חֲלוֹם לְפִתְרֵהוּ אֵתוֹ:

and came to Pharaoh. (15) And Pharaoh said to Yosef: I had a dream, and there is no interpreter for it. And I have heard it said about you, that you can understand a dream, [so as] to interpret it.

RASHI

רש"י

(15) תשמע חלום לפתר אתו — [means:] You listen to and can understand a dream, [so as] to interpret it. תשמע — [This term] denotes “understanding” and “listening to.” Similar to (Genesis 42:23), “Yosef understood (שמע)” (see Rashi there); and (Deuteronomy 28:49), “whose tongue you do not comprehend (לא תשמע)” (see Rashi there); entendre in Old French.

(טו) תשמע חלום לפתר אתו. תאזין ותבין חלום לפתר אותו: תשמע. לשון הבנה והאזנה, כמו: שומע יוסף, אשר לא תשמע לשונו, אנטינדרא בלע"ו:

PROPHETS I Kings 3-4

נביאים מלכים א פרק ג-ד

(כה) ואמר מלכא פסוקו ית רביא חיא לתרין גזרין והבו פלגא לחדא ופלגא לחדא: (כו) ואמרת אתתא די ברה חיא למלכא ארי אתגללו רחמקה על ברה ואמרת בבעו רבוני הבו לה ית רביא חיא ומקטל לא תקטלוניה ודא אמרה אף דילי אף די לך לא יהא פסוקו: (כו) ואתיב מלכא ואמר הבו לה ית רביא חיא

כה וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ גְּזְרוּ אֶת-הַיֶּלֶד הַחַי לְשְׁנַיִם וְתִנוּ אֶת-הַחֲצִי לְאֶחָת וְאֶת-הַחֲצִי לְאֶחָת: כו וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה אֲשֶׁר-בְּנָהּ הַחַי אֶל-הַמֶּלֶךְ כִּי-נִכְמְרוּ רַחֲמֶיהָ עַל-בְּנָהּ וַתֹּאמֶר בִּי אֲדֹנָי תִּנּוּ-לָהּ אֶת-הַיֶּלֶד הַחַי וְהַמֵּת אֶל-תְּמִיתָהּ וְזֹאת אֲמַרְתְּ גַם-לִי גַם-לְךָ לֹא יִהְיֶה גְזֹרוֹ: כז וַיַּעַן הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר תִּנּוּ-לָהּ אֶת-הַיֶּלֶד הַחַי וְהַמֵּת לֹא תְמִיתָהּ הִיא אִמּוֹ:

ומקטל לא תקטלוניה היא אמה:

(25) And the king said, Cut the living child in two, and give half to the one, and half to the other. (26) And the woman whose son was the live one said to the king, for her compassion was aroused for her son, and she said, O my lord, give her the living child, and by no means slay him. But the other said, Let it be neither mine nor yours, cut it. (27) And the king answered and said, Give her the living child, and by no means slay him; she is his mother.

RASHI

רש"י

(27) She is his mother — A heavenly voice appeared and said, She is his mother.

(כז) היא אמו. בת קול הופיעה ואמרה היא אמו:

(כח) וישמעו כל ישראל ית דינא דדן מלכא ודחילו מן קדם מלכא ארי חזו חכמתא מן קדם יי במעוהי למעבד דינא: (א) והוה מלכא שלמה מלכא על כל ישראל:

כח וישמעו כל ישראל את המשפט אשר שפט המלך ויראו מפני המלך כי ראו כי חכמת אלהים בקרבן לעשות משפט: א ויהי המלך שלמה מלך על כל ישראל:

(28) And all Israel heard of the judgment which the king had judged; and they feared the king; for they saw that the wisdom of God was in him to do justice. 4 (1) And King Shlomoh was king over all Israel.

Writings Mishlei 9

כתובים משלי פרק ט

ז דרדי ממיקנא נסיב ליה צערא ומכסנותא לרשיעא מומא הוא ליה: ח לא תכוס לממקנא דלא נסניך אכיס לחכימא דנרחמך: ט אליף לחכימא ויתחכם טוב אודע לצדיקא ויוסף מנדעא:

ז יסר ו לץ לקח לו קלון ומוכיח לרשע מומו: ח אל-תוכח לץ פן-ישנאך הוכח לחכם ויאהבך: ט תן לחכם ויחכם-עוד הודע לצדיק ויוסף לקח: י תחלת חכמה יראת ידוה ודעת קדשים בינה: יא כייבי ירבו ימיד ויוסיפו לך שנות חיים:

י שירווי דחכמתא דחלתיה דאלהא וידיעתא דקדישי ביונא: יא מטול דבה נסגין יומתך ויוספון לך שניא דחיי:

(7) He who chastens a scorner takes disgrace for himself and he who reproves a wicked man, that is his blemish. (8) Reprove not a scorner lest he hate you; reprove a wise man and he will love you. (9) Give a wise man, and he will become yet wiser; teach a righteous man, and he will increase in learning. (10) The beginning of wisdom is the fear of the Lord, and the knowledge of the holy ones is understanding. (11) For with me [wisdom] shall your days increase, and they will add to you years of life.

RASHI

רש"י

(7) And he who reproves a wicked man, that is his blemish — *It is a blemish to the one who reproves, for he berates him [and does not listen].* (9) Give a wise man — *to a worthy pupil. Teach a righteous man — wisdom.* (10) And the knowledge of the holy ones — *is the root of understanding.* (11) Years of life — *Of sustenance and wealth.*

(ז) ומוכיח לרשע מומו. מום הוא למוכיח שזה יחרפו: (ט) תן לחכם. לתלמיד הגון: הודע לצדיק. חכמה: (י) ודעת קדשים. עקר הבינה: (יא) שנות חיים. של פרנסה ועשר:

Mishnah Yevamot, chapter 10

משנה יבמות פרק י

(1) A woman whose husband had gone overseas [i.e., far away], and they came and said to her [referring to evidence given by a single witness], Your husband is dead, and she [subsequently] remarried [the Rabbis permitted her to marry on the basis of the testimony of only one witness, so that she not become an *agunah*; the basis for this leniency being, that the Rabbis relied on the woman herself to make sufficient inquiries], must, if her husband subsequently returned, leave this one [i.e., the second husband] and that one [and also her first husband] and she also requires [if she desires to marry again] a *get* from the one [from the first husband, since his marriage is still valid] as well as from the other [from the second even though, their marriage was really never valid, since people seeing her living with the second husband assume that she was a divorcee and for appearance sake the Rabbis required a divorce from the second husband]. She has no [claim to her] *ketubah*, usufruct, maintenance [even for the period of time during which she lived with him] or the usufruct [which she brought to her husband at their marriage, and which he used until they were worn out], neither against the first husband nor against the second. If she has taken anything [as payment for any of the above] from one or the other, she must return it. The child begotten by the one husband or by the other is a *mamzer* [by Torah law if begotten by the second husband, since she was really still married to the first]; by Rabbinical law, if, by the first who resumed living with her]; neither of them [if a *Kohen*] may defile himself for her [if she died; a *Kohen* may defile himself only to a close relative such as a wife; here, they may not defile themselves for her, see Leviticus 21:1]; neither of them has a claim to whatever she may find [a woman's find belongs to her lawful husband] nor for the profit of her hands [to which a lawful husband is entitled, in return for his supplying her with maintenance]; and neither has the right of invalidating her vows (see Numbers 30:7). If she was the daughter of an Israelite, she becomes disqualified from marrying a *Kohen*; if the daughter of a levite, [she is Rabbinically disqualified] from the eating of *ma'aser*; and if

רבנו עובדיה מברטנורא

א האשה ואמרו לה מת בעליך. שאמר לה עד אחד מת בעליך ונשאת על פי עד אחד. ולפיכך תצא מזה ומזה כדין אשת איש שזנתה שאסורה לבעל ואסורה לבעול, דלאו אנוסה היא, ואף על גב דהימנורו רבנן לעד אחד באשה משום עגונה, טעמא מאי משום דהיא גופה דייקא ומנסבא, והך דלא דייקא קנסינן לה. אבל נשאת על פי שני עדים שאמרו לה מת בעליך, הא אמרינן בסיפא נשאת שלא על פי ב"ד כלומר שלא היתה צריכה להיתר ב"ד כיון שהיו שני עדים מעידין בדבר, מותרת לחזור לבעלה הראשון, דאנוסה היא, דמאי הוה לה למעבד. ובגמרא מוכח דלית הלכתא הכי, אלא לא שנא נשאת על פי ב"ד בעד אחד ולא שנא נשאת ע"פ שני עדים אם בא בעלה הראשון תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה: **וצריכה גט מזה ומזה.** טעמא דבעיא גט משני, שכשרואים את הראשון חי סבורים שגרשה וע"י כן נשאה שני ואשתו גמורה היא, ואם מוציאה בלא גט נמצאת אשת איש יוצאה בלא גט: **ולא בלאות.** שנאבדו, אבל בלאותיה הקיימים לא הפסידה: **והולד ממזר מזה ומזה.** אם ילדה מן השני, ממזר גמור. ואם החזירה הראשון ילדה, הוי ממזר מדבריהם: **לא זה וזה זכאין במציאתה.** דטעמא מאי אמור רבנן מציאת אשה לבעלה, משום

א האשה שהלך בעלה למדינת הים, ובאו ואמרו לה, מת בעליך, ונסת, ואחר כך בא בעלה, תצא מזה ומזה, וצריכה גט מזה ומזה. ואין לה כתובה ולא פרות ולא מזונות ולא בלאות, לא על זה, ולא על זה. אם נטלה מזה ומזה, תחזיר. והולד ממזר מזה ומזה. ולא זה וזה מטמאין לה, ולא זה וזה זכאין לא במציאתה ולא במעשה ידיה, ולא בהפרת נדריה. היתה בת ישראל, נפסלה מן ההנהגה, ובת לוי מן המעשר, ובת

the daughter of a *Kohen*, from the eating of *terumah*. Neither the heirs of the one husband nor the heirs of the other are entitled to inherit her *ketubah* [in the *ketubah* it is written, Sons that you will bear from me will inherit your *ketubah* above what they share with their brothers. This was to guarantee that her dowry would be inherited by her children only (see Ketubot 4:10); here, her children

lose even this right]; and if [the husbands] die [childless], the brother of the first and the brother of the second must submit to *chalitzah*, and may not contract the levirate marriage [the brother of the first must submit to *chalitzah* by Torah law since the marriage to his deceased brother was perfectly legitimate, still the Rabbis prohibited him from contracting levirate marriage. The brother of the second husband must submit to *chalitzah* even though their marriage was really never valid, since people, seeing her living with the second husband, assume that she was a divorcee and for appearance sake, the Rabbis required him to submit to *chalitzah*]. Rabbi Yose says: [Since she had remarried because of an honest mistake] her *ketubah* remains a charge upon the estate of her first husband. Rabbi Elazar says: The first husband is entitled to whatever she may find or the profits of her hands, and also has the right of invalidating her vows [since the Rabbis only penalized her, but did not penalize the rights of her first husband]. Rabbi Shimon [argues on the view of the Mishnah above and] states: Her cohabitation or *chalitzah* with the brother of the first husband exempts her rival co-wife [from levirate marriage and *chalitzah*, i.e., the brother of the first husband may contract levirate marriage if he so chooses], and a child begotten by him [her first husband, after his return], is not a *mamzer*. If she married without [need of] an authorization [of the Court; i.e., if she married on the strength of the evidence of two witnesses who testified to her husband's death, in which case no authorization by a Court is required] she may return to him [her first husband, after his return; the law does not follow Rabbis Yose, Elazar and Shimon, nor this last statement and regardless if she remarried through the testimony of one or even two witnesses and, subsequently, her husband returned alive, in either case, she must leave both husbands and is penalized with all of the above]. (2) If [when only one witness testified to the death of her husband] she married with the authorization of the Court [and her first husband

רבנו עובדיה מברטנורא

איבה, הכא תיהוי לה איבה ואיבה: **ולא במעשה ידיה**. דטעמא מאי אמור רבנן מעשה ידיה לבעלה משום מזוני, והכא דמזוני לית לה, מעשה ידיה לאו דיליה: **ולא בהפרת נדריה**. דטעמא מאי בעל מיפר נדרי אשתו, כי היכי דלא תתגנה על בעלה, הכא תתגנה ותתגנה: **נפסלה מן הבהונה**. דזונה היא: **מן המעשר**. קנסא היא. דבת לוי שזנתה לא נפסלה מן המעשר: **מן התרומה**. אפילו תרומה דרבנן: **יורשים כתובתה**. כתובת בנין דכרין: **חולצין ולא מיבמין**. אחיו של ראשון חולץ מדאורייתא ורבנן גזור דלא ליבם, ואחיו של שני חולצין מדרבנן כי היכי דבעיא גט משני מדרבנן: **ביאתה או חליצתה**. ארישא פליג דקתני ולא מיבמין: **ואין הולד ממנו ממזר**. אם החזירה ראשון. ולית הלכתא לא כר' יוסי ולא כר' אליעזר ולא כר"ש: **נשאת שלא ברשות**. ב"ד, כגון שאמרו לה שני עדים מת בעליך שאינה צריכה להיתר ב"ד: **ב ופטורה מן הקרבן**. דיחיד שעשה בהוראת בית דין פטור מן הקרבן: **שלא על**

כהן מן התרומה. ואין יורשים של זה ויורשים של זה יורשים את כתבתה. ואם מתו, אחיו של זה ואחיו של זה חולצין ולא מיבמין. רבי יוסי אומר, כתבתה על נכסי בעלה הראשון. רבי אלעזר אומר, הראשון זכאי במציאתה ובמעשה ידה, ובהפרת נדריה. ורבי שמעון אומר, ביאתה או חליצתה מאחיו של ראשון פוטרת צרתה, ואין הולד ממנו ממזר. ואם נסת שלא ברשות, מתרת לחזור לו: **ב נסת על פי בית דין**,

subsequently returned] she must leave [her second husband], but is exempt from a sin-offering [since she has acted on a ruling of the Court]. If she married, however, without the authorization of the Court, she must leave [her second husband] and is also liable a sin-offering. The authority of the Court is thus more effective in that it exempts her from a sin-offering. If the Court ruled that she may be married again and she went and disgraced herself [i.e., she, being a divorcee, married a priest] she [if her husband subsequently returns] must bring a sin-offering, because the Court permitted her

only to marry [i.e., to contract a lawful marriage, not a forbidden union; however, the law is that regardless of whether or not she had Court approval, in either case, she must bring a sin-offering]. (3) If a woman whose husband and son went overseas was told, Your husband died and your son died afterwards, [as the son was alive when his father died, the widow is not subject to the levirate marriage or *chalitzah*], and she married again [a stranger], and later she was told, It was otherwise [i.e., the son died first, so that when his father died afterwards the widow was subject to *chalitzah* or levirate marriage]: she must leave [her second husband, since he married her before she had performed the required *chalitzah* and, therefore, she was still bound to the brother of her husband]; and any child born before or after [the second report] is a *mamzer* [being the issue of a forbidden union for which the penalty is *karet*]. If she was told, Your son died and your husband died afterwards, and she contracted the levirate marriage, and afterwards she was told, It was otherwise, she must depart [from the levir, to whom she is forbidden as his brother's wife (since her husband had an issue from her at the time he died)]; and any child born before or after [the second report] is a *mamzer* [being the issue of a forbidden union]. If she was told, Your husband is dead, and she [re]married and afterwards she was told, He was alive [at the time she married her second husband], but is now dead, she must depart [from her second husband who married her while, as a married woman, she was forbidden to him]; and any child born before [the death of her first husband] is a *mamzer*, but one born after it, is not a *mamzer*. If she was told, your husband is dead, and she was betrothed, and afterwards, her husband appeared, she is permitted to return to him. And even if the other [the man who betrothed her] gave her a *get*,

רבנו עובדיה מברטנורא

פי בית דין. אלא בשני עדים, חייבת בקרבן, דשוגגת היא. ולית הלכתא כי הא מתניתין, אלא בין נשאת ע"פ בית דין בעד אחד בין ע"פ שני עדים, חייבין בקרבן היא ובעלה השני: **ג ואחר כך מת בנך.** ולא הווקעה ליבום: **ונשאת.** לשוק: **ראשון ואחרון.** ראשון שלפני השמועה, ואחרון שלאחר השמועה. ובר"ע מתוקמא דאמר יש ממזר מחייבי

תצא, ופטורה מן הקרבן. לא נסת על פי בית דין, תצא, וחייבת בקרבן. יפה כח בית דין, שפטורה מן הקרבן. הורוה בית דין לנשא, והלכה וקלקלה חייבת בקרבן, שלא התירוה אלא לנשא: **ג האשה שהלך בעלה ובנה למדינת הים, ובאו ואמרו לה, מת בעליך ואחר כך מת בנך, ונשאת, ואחר כך אמרו לה חלוף היו הדברים, תצא והולד ראשון ואחרון ממזר. אמרו לה, מת בנך ואחר כך מת בעליך, ונתיבמה, ואחר כך אמרו לה, חלוף היו הדברים, תצא והולד ראשון ואחרון ממזר. אמרו לה, מת בעליך, ונסת, ואחר כך אמרו לה, קים היה ומת, תצא, והולד ראשון ממזר, והאחרון אינו ממזר. אמרו לה, מת בעליך ונתקדשה, ואחר כך בא בעלה, מתרת לחזור לו. אף על פי שנתן**

he has not thereby disqualified her from marrying a priest [since she never required a *get*]. Rabbi Elazar ben Matia derived this by means of the following exposition: [And they must not marry] a woman who is divorced from her husband (Leviticus 21:7), but not [a woman divorced] from one who is not her husband [since the divorce is unnecessary, it has no effect on the status of the woman].

(4) One whose wife went overseas, and he

was told, Your wife is dead, and he married her sister, and subsequently, his [first] wife came back, [the latter] is permitted to return to him [since the marriage with the second was invalid]; and he is permitted to marry the relatives of the second woman [such as her daughter], and the second woman is permitted to marry his relatives [such as his son]. If the first died, he is permitted to marry the second. If he was told, however, Your wife is dead, and he married her sister, and then he was told, She was alive [at the time he married her sister] but has since died, any child born before [his first wife's death] is a *mamzer*, but any one born after that [i.e., the actual death] is not a *mamzer*. [If Reuvein is married to Leah and Shimon is married to Rachel who is a sister of Leah, and Shimon and his sister-in-law Leah went overseas and then Reuvein was told that they (his wife Leah and brother-in-law Shimon) died, Reuvein then married his wife's sister, Rachel. Afterwards, Shimon and Reuvein's first wife Leah returned alive. In such a case, the law would be, that regardless of whether Leah was actually married or just betrothed to Reuvein, Rachel becomes prohibited from returning to her husband Shimon (since she married Reuvein while her marriage to her husband was still in effect and is the identical case of Mishnah 1, which clearly states, that she must leave this one, i.e., her first husband and that one, i.e., her second husband). However, Leah (who did nothing wrong) may return to her husband Reuvein as this is the identical case in the beginning of our Mishnah here,] Rabbi Yose says, [It depends if Leah was actually married or just betrothed to Reuvein, since, in a case where she was only betrothed, people (seeing Rachel now married to her brother-in-law) could mistakenly believe there was some condition in the betrothal between Reuvein and Leah which was not kept, thereby resulting that Leah and Reuvein were never truly married and when people saw Reuvein marrying his ex-wife's sister Rachel, they presumed she had gotten divorced from her husband Shimon, and, consequently, she requires a divorce from Reuvein, for appearance sake only (since, in reality her marriage to Reuvein was never valid, she being the sister of his living betrothed first wife Leah), and once she has the mistaken appearance of being divorced from her first husband Shimon, she may not return to him, since this has the mistaken appearance of being a divorcee who remarried to another, who even after being divorced from the second, may not remarry her first husband. And just

רבנו עובדיה מברטנורא

לאוין, ואינה הלכה: ד מותרת לחזור לו. דקדושי שניה אינן כלום ובזנות בא עליה. ואמרינן בגמרא ושכב איש אותה (בבבא ז, ח), שכבתה אוסרתה ואין שכבת אחותה אוסרתה: ומותר בקרובות השניה. לישא בתה, דקיי"ל נושאים על

לה אחרון גט, לא פסלה מן הכהונה. את זו דרש רבי אלעזר בן מתתיהו, (ויקרא כא) ואשה גרושה מאישה, ולא מאיש שאינו אישה: ד מי שהלכה אשתו למדינת הים, ובאו ואמרו לו מתה אשתך, ונשא את אחותה, ואחר כך באת אשתו, מתרת לחזור לו. הוא מתר בקרובות שניה, ושניה מתרת בקרוביו. ואם מתה ראשונה, מתר בשניה. אמרו לו, מתה אשתך, ונשא את אחותה, ואחר כך אמרו לו, קיימת היתה, ומתה, הולד ראשון ממזר, והאחרון אינו ממזר. רבי יוסי

as Reuvein disqualifies Rachel from returning to her husband Shimon, so, too, he disqualifies Leah, his betrothed, from consummating the marriage to him, since she now has the appearance as being the sister of his divorcee and therefore] Whoever disqualifies for others also disqualifies for

himself, [but, in a case where Reuvein and Leah were actually married, and where, therefore, people would not mistakenly presume that there had been a condition in the marriage that was not met and that the reason Reuvein married Rachel was only because of the mistaken report of the death of his wife Leah, which, therefore, had no validity thus Rachel does not require a divorce from Reuvein. She may, therefore, return to her husband Shimon and so may Leah return to her husband Reuvein, for she will not be mistaken as the sister of his divorcee (since her sister requires no divorce)] and [therefore] whoever does not disqualify for others, does not disqualify for himself. (5) If a man was told, Your wife [Leah] is dead, and he married [Rachel] her paternal sister: [and when he was told] She is also dead, he married her [Rachel's] maternal sister [Rivkah, who was thus a perfect stranger to Leah, his first wife]; [and when he was further told that] She [Rivkah] too, is dead, he married her paternal sister [Sarah, a perfect stranger to his second wife Rachel and when he was told that] She [Sarah the fourth wife] also is dead, he married her maternal sister [Chava, a stranger to his third wife Rivkah]; and later it was found that they were all alive, he is permitted to live with the first [wife Leah, since his marriage with her was valid], the third [wife Rivkah, who was a complete stranger to him when he married her. His previous marriage with her maternal sister (Rachel, his second wife) had no validity because the latter was a sister of his first wife Leah and was forbidden to him as his wife's sister], and the fifth [wife Chava whose marriage was valid since the marriage

אומר, כל שפוסל על ידי אחרים, פוסל על ידי עצמו. וכל שאין פוסל על ידי אחרים, אינו פוסל על ידי עצמו: ה אמרו לו, מתה אשתך, ונשא אחותה מאביה, מתה, ונשא אחותה מאמה, מתה, ונשא אחותה מאביה מתה, ונשא אחותה מאמה ונמצאו כן קיימות, מתה בראשונה, בשלישית, ובחמישית,

רבנו עובדיה מברטנורא

האנוסה ועל המפותרה: ר' יוסי אומר כל שפוסל ע"י אחרים פוסל ע"י עצמו. ר' יוסי שמעיה לתנא קמא דקאמר לא שנא דאולי אשתו וגיסו שהוא בעל אחות אשתו למדינת הים ולא שנא לי ארוסתו וגיסו, ובאו ואמרו לו מתה אשתך ומת גיסך ונשא את אחותה ואח"כ באו אשתו וגיסו, אשת גיסו אסורה על גיסו, ואשתו מותרת לו. וא"ל ר' יוסי ארוסתו וגיסו דאיכא למימר תנאה הוי בקדושין והאי דנסיב לאחותה שפיר קנסיב ובעיא גט מיניה דלא לימרו אשת איש יוצאת בלא גט, דפסיל לה ע"י אחרים דהיינו גיסו, דכיון דנפקא מיניה בגיטא אפסלא לה מבעלה, פוסל נמי ע"י עצמו ואתסרא ליה אתתיה עליה דהויא אחות גרושתו, אבל היכא דאולי אשתו וגיסו למדינת הים וקא נסיב לה לאחותה דליכא למימר תנאה הוה ליה בנשואין ושפיר קנסיב לה להאי כדאיכא למימר באירוסין, ולא בעיא גט מיניה ולא קפסיל ע"י אחרים דהא לא פסלה אשת גיסו אגיסו, אינו פוסל ע"י עצמו, ושריא ליה איתתיה שהרי אינה אחות גרושתו: ה אמרו לו מתה אשתך ונשא אחותה מאביה. שלא מאמה, וחזרו ואמרו לו מתה השניה, ונשא אחותה של השניה מאמה ולא מאביה, ונמצאת זו השלישית נבריה אצל הראשונה, וחזרו ואמרו לו מתה זו השלישית, ונשא אחותה של שלישית זו מאביה ולא מאמה, נמצאת רביעית רחוקה מן השניה וכ"ש מן הראשונה, וחזרו ואמרו לו מתה זאת הרביעית: ונשא אחותה מאמה. והיא רחוקה מן השלישית וכן מן הראשונה ומן השניה, ואחר כך אמרו לו כולן קיימות: מותר בראשונה בשלישית ובחמישית. שאינן קרובות זו לזו. ואף על פי שהשלישית אחות השניה, שריא, דקדושי שניה לא תפסי, דאחות אשה היא לראשונה שלקחה מקודם, והויא לה כאנוסה ומפותרה, ותניא, אנס אשה מותר לישא בתה, דלא אסרה תורה אלא אחות אשה בלבד, והיכא דלא תפסי קדושין לאו אחות אשה היא. וכן החמישית אע"פ שהיא

with her sister (the fourth wife, Sarah), was invalid], who also exempt their rivals [if the man died without issue and one of his surviving brothers contracted the levirate marriage with or submitted to *chalitzah* from one of these widows, i.e., the first, third or fifth, because each is a valid wife]; but he is forbidden to live with the second [Rachel] or the fourth [Sarah the validity of his marriage

with the first and third causes the second and the fourth to be prohibited to him, as his wives' respective sisters], and cohabitation [by one of the levirs] with one of these, does not exempt her rival. If, however, he [the husband] cohabited with the second after the death of the first [i.e., the first report was true] he is permitted to live with the second [the death of the first wife removed from the second the prohibition of a wife's sister (since a wife's sister is prohibited only during the lifetime of the wife) and marriage with her becomes valid] and the fourth [the marriage with the second having become valid, that with the third (who is now the man's wife's sister) becomes invalid and consequently, the marriage with the fourth, who is now a perfect stranger, becomes valid], who also exempt their rivals; but he [the husband] is forbidden to live with the third and with the fifth, and cohabitation [by one of the levirs] with one of these does not exempt her rival co-wife. (6) A boy nine years and one day old renders [his sister-in-law] unfit [for *yibum*] with his [older] brothers [by an act of cohabitation or of *ma'amar* — the levirate equivalent of betrothal, since his act is regarded as effective], and [an act by] his [adult] brothers renders her unfit for him, but [while] he renders her unfit [through a *ma'amar*, only] from the outset [i.e., only if the nine year old made a *ma'amar* first, before his older brother; however, if his *ma'amar* came after a *ma'amar* by an older brother, it has no effect and “that” older brother may, in fact, consummate the levirate marriage], the brothers [however], render her unfit [to him] both from the outset and at the end [i.e., a *ma'amar* by an adult brother is effective in prohibiting her to the other brothers, both before and after another brother has performed a *ma'amar*, in which case, the levirate marriage will not be consummated with any of the brothers]. [This, however, is the case only in regard to the *ma'amar* of the nine year old, but not to sexual relations, which will render her unfit, even at the end]. In what manner [does the cohabitation of the minor render her unfit, even at the end]? A boy of the age of nine years and one day who cohabited with his sister-in-law [even after his older brother had made a *ma'amar*] renders her unfit [for levirate marriage] with his

ופטורות צרותיהן, ואסור בשניה וברביעית, ואין ביאת אחת מהן פוטרת צרתה. ואם בא על השניה לאחר מיתת הראשונה, מתר בשניה וברביעית, ופוטרות צרותיהן, ואסור בשלישית ובחמישית, ואין ביאת אחת מהן פוטרת צרתה: 1 בן תשע שנים ויום אחד, הוא פוסל על ידי אחיו, והאחים פוסלין על ידו, אלא שהוא פוסל תחלה, ואחין פוסלין תחלה וסוף. כיצד, בן תשע שנים ויום אחד שפא על יבמתו, פסל

רבנו עובדיה מברטנורא

אחות הרביעית, מותרת, דהואיל ותפסי קדושין בשלישית נמצאת ביאת רביעית שהיא אחות שלישית ביאת זנות ולא אסרה חמישית עליו: ופוטרות צרותיהן. אם מת ובא יבם ויבם אחת מהן פוטרת צרתה: ואסור בשניה. מפני הראשונה. וברביעית מפני השלישית: ואם בא על השניה לאחר מיתת הראשונה. שאמת היו הדברים של ראשונה, ושאר הדברים שקר היו, אסור בשלישית מפני השניה ובחמישית מפני הרביעית: 1 בן תשע שנים ויום אחד פוסל. את היבמה לאחין אם בא עליה, דביאתו ביאה. או אם נתן גט או עשה בה מאמר, שיש לו גט ויש לו מאמר,

brothers; the brothers, however, render her unfit for him regardless of whether or not they cohabited with her, addressed to her a *ma'amar*, gave her a letter of divorce, or submitted to her *chalitzah* [both from the outset and at the end]. (7) If a boy of the age of nine years and one day cohabited with his sister-in-law [a *yevamah*, the widow of his

brother who died childless] and then his brother, who was of the age of nine years and one day, cohabited with her, [the latter] renders her unfit [for the levirate marriage for the former, because here the cohabitation of a minor has the Rabbinic status and equivalency of a *ma'amar* and, as in the case of a *ma'amar* after a *ma'amar*, the act of either levir has some validity (see Yevamot 5:4, Chok vol. 1, pg. 467) and as no two levirs may marry the same sister-in-law, the latter must divorce her; and a sister-in-law divorced by one of the levirs may never again be married by any of them]. Rabbi Shimon says: He does not render her unfit [for the first brother. Rabbi Shimon maintains that *yibum* by a minor is of uncertain Torah status, and it is either completely valid or completely invalid, and has no Rabbinic status at all. Therefore, either (a) she is a completely valid wife of the first brother, or (b) she is still a complete *yavamah* waiting for levirate marriage, and, in either case, she is not married to the second brother, and therefore, he has not rendered her unfit for the first.] (8) If a boy of the age of nine years and one day cohabited with his *yavamah* and afterwards, he cohabited with her rival co-wife, he has rendered them [the first as well as the second] unfit for marriage with himself [since *yibum* may be contracted with one sister-in-law only. The first cohabitation constituting an imperfect *kinyan* the status of *ma'amar*, the second is also effective to the extent of now being the equivalent of a *ma'amar* addressed to one sister-in-law and then addressed to a second sister-in-law, necessitating a divorce for both (see Yevamot 5:4 Chok vol. 1, pg. 469)], Rabbi Shimon said: He does not render [the first woman with whom he cohabited] unfit [Rabbi Shimon maintains, as above, that the effectiveness of the minor's *yibum* is in question as to whether it is effective. If it is effective, the first woman is his wife and the second was no longer a *yavamah* when he cohabited with her; if it is not effective, neither woman is married

רבנו עובדיה מברטנורא

אבל אינו גט גמור ולא מאמר גמור: אלא שהוא פוסל תחלה. בגמרא מפרש דבמאמר הוא פוסל תחלה ולא בסוף, שאם אחיו הגדול עשה מאמר ואח"כ עשה מאמר זה שהוא בן תשע שנים ויום אחד לא פסלה מאחיו, אבל בביאה פוסל בן תשע שנים ויום אחד בין בתחלה בין בסוף. ומתניתין חסורי מחסרה והכי קתני, אלא הוא פוסל תחלה והן פוסלין תחלה וסוף. במה דברים אמורים, במאמר, אבל ביאה אפילו בסוף נמי פסיל, כיצד, בן תשע שנים ויום אחד הבא על יבמתו וכו'. **א פסל על ידו.** דהוי ליה כמאמר אחר מאמר דשניהם תופסין בה: **ר"ש אומר לא פסל.** דביאת בן תשע לר"ש ספק קניא ספק לא קניא, אי קניא קניא לגמרי ולא מהניא ביאת אחיו, ואי לא קניא ליה כמי שלא בעל לא הוא ולא אחיו, הילכך לא פסל. ואין הלכה כרבי שמעון: **ח בן תשע שנים ויום אחד שבא על יבמתו ומת חולצת ולא מתיבמת.** שיש עליה זיקת שני יבמין, שבביאתו של זה הקטן שהוא כמאמר בגדול לא יצאת מידי זיקת נפילה ראשונה, וחלה עליה זיקת נפילה שנייה, ותנן בפרק ד' אחים, מי שעליה זיקת יבם אחד ולא שעליה זיקת

על ידי אחיו. באו עליה אחיו, ועשו בה מאמר, נתנו גט או חלצו, פסלו על ידו: **ז בן תשע שנים ויום אחד שבא על יבמתו, ואחר כך בא עליה אחיו שהוא בן תשע שנים ויום אחד, פסל על ידו.** רבי שמעון אומר, לא פסל: **ח בן תשע שנים ויום אחד שבא על יבמתו, ואחר כך בא על צרתה, פסל על ידי עצמו.** רבי שמעון אומר, לא פסל בן תשע שנים ויום אחד

to him, and both remain his *yavamot*.] If a boy of the age of nine years and one day cohabited with his *yavamah* and then died, she must perform *chalitzah*, but may not contract *yibum* [with a third brother, the act of the minor comparable to a *ma'amar*, unlike a completed levirate marriage, does not

totally sever the levirate bond between the wife and her deceased husband, while it is sufficiently strong to subject his sister-in-law, with whom he had cohabited, to a new levirate bond with his surviving third brother. Being now subject to the force of a levirate bond originating from two levirs, she is deprived of her right to *yibum*, and must perform *chalitzah* only (see *Yevamot* 3:9 Chok vol. 1, pg. 247)]. If he [a boy nine years and one day] married a woman and subsequently, died [childless], she is exempt [from both *yibum* and *chalitzah* from any of his surviving brothers. Since the marriage of a minor has no validity, the woman is not regarded as his wife to create a need for levirate marriage. The Rabbis gave his act some validity only in regard to levirate marriage.] (9) If a boy of nine years and one day cohabited with his *yavamah* [— widowed childless sister-in-law], and after he had come of age he married another woman and subsequently died, if he had not cohabited with the first woman after he had become of age, the first one must perform *chalitzah*, but may not contract *yibum* [because, as the minor did not cohabit with her since the time he became of age, he, therefore, did not complete the process of levirate marriage and subsequently, did not totally sever her bond to her first husband; she now remains subject to the levirate bond originating from two brothers], while the second [being the deceased's lawful wife] may either perform *chalitzah* or undergo *yibum*. Rabbi Shimon said: [The surviving brother] may contract *yibum* with whichever of them he may desire [Rabbi Shimon does not admit the ineligibility for levirate marriage to a third brother of a sister-in-law who was extended a *ma'amar* (or its equivalent, i.e., the cohabitation of a nine year old) by a second brother who then died childless, since a *ma'amar* either has total validity, in which case, both wives are true *yevamot*, or no validity at all, in which case the cohabitation with the first wife of the nine year old had no validity, thus she still is a *yevamah* to the third brother, through the force of the death of her first husband (see Chok vol. 1, pg. 247 “Rabbi Shimon says:”) and submits to *chalitzah* from the other [since, if there is no validity they cannot be regarded as rival co-wives, rather each one is a

שָׂבָא עַל יְבָמָתוֹ, וְמֵת, הוֹלְצָת וְלֹא מְתִיבָמֵת, נָשָׂא אִשָּׁה וְמֵת, הָרִי זֶה פְטוּרָה: ט אִם לֹא יָדַע אֶת הָרֵאשׁוֹנָה מְשֻׁהַגְדִּיל, הָרֵאשׁוֹנָה הוֹלְצָת וְלֹא מְתִיבָמֵת, וְהַשְּׁנִיָּה אוֹ הוֹלְצָת אוֹ מְתִיבָמֵת. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר, מֵיבָם לְאִיזוֹ שִׁירְצָה, וְהוֹלֵץ

רבנו עובדיה מברטנורא

שני יבמין: נשא אשה. שאינה יבמתו, ומת ולו אחים: הרי זו פטורה. דאע"ג דביאתו ביאה אין קנינו קנין כלום עד שיביא שתי שערות, אבל ביבמה הואיל וזוקקה לו עשו אותה רבנן כמאמר: ט אם לא ידע הראשונה משהגדיל, ראשונה חולצת ולא מתיבמת. דזיקת שני יבמין עליה הואיל ולא ידעה משהגדיל לא יצאת ידי נפילה ראשונה: רבי שמעון אומר מיבם לאיזה שירצה. דלית ליה לרבי שמעון זיקת שני יבמין. והכי נמי אמרינן בפרק ארבעה אחים: וחולץ לשניה. דהא לאו צרות נינהו לאפטורי חדא ביבום חברתה, ויבומי תרווייהו לא, הואיל והויא צרתה במקצת מאמר דרבנן, מחזו כשתי יבמות הבאות מבית אחד: אחד בן תשע ואחד בן עשרים. שניהן שוין לכל

yevamah through the force of a different brother. Both, however, may not be taken in *yibum*, since, if there is validity, it is forbidden to take two *Yevamot* through the force of one house (see Tosfot Yom Tov). [The same law applies] whether he is of the age of nine years and one day, or whether he is of the age of twenty years but had not produced two pubic hairs [the marks of adulthood. So long as these have not appeared, he retains the legal status of a minor].

רבנו עובדיה מברטנורא

האמור למעלה, דכל כמה דלא אייתי שתי שערות קטן הוא, עד שיהיה בן ל"ה שנה, ואם הגיע לחמש ושלשים שנה ולא הביא שתי שערות אף על פי שלא נראו בו סימני סריס המפורשים למעלה, הרי זה סריס חמה:

Gemara Yevamot 47a

Our Rabbis taught: If at the present time a man desires to become a convert, he is to be addressed as follows: "What reason have you for desiring to become a convert; do you not know that Israel at the present time are persecuted and oppressed, despised, harassed, and overcome by afflictions?" If he replies, "I know and yet am unworthy [of the privilege of membership in Israel]," he is accepted immediately, and is given instruction in some of the minor and some of the major commandments. He is informed of the sin [of the neglect of the commandments of] *leket*, *shichekhah*, *peah*, and *ma'aser oni*. He is also told of the punishment for the transgression of the commandments. Furthermore, he is addressed thusly: "Be it known to you that before you came to this condition, if you had eaten *chelev*, you would not have been punishable with *karet*, if you had profaned the Sabbath you would not have been punishable with stoning; but now, were you to eat *chalev*, you would be punished with *karet*; were you to profane the Sabbath, you would be punished with stoning." And as he is informed of the punishment for the transgression of the commandments, so is he informed of the reward granted for their fulfillment. He is told, "Be it known to you that the World To Come was made only for the righteous, and that Israel at the present time are unable to bear either too much prosperity or too much suffering." He is not, however, to be persuaded or dissuaded too much. If he accepted [all the restrictions and disabilities pointed out to him], he is circumcised immediately. Should any shreds [around the corona of the membrum] which render the

לשניה. אחד שהוא בן תשע שנים ויום אחד, ואחד שהוא בן עשרים שנה שלא הביא שתי שערות:

גמרא יבמות דף מ"ז ע"א

תנו רבנן גר שפא להתגייר בזמן הזה אומרים לו מה ראית שבאת להתגייר אי אתה יודע שישראל בזמן הזה דווים דחופים סחופים ומטורפים ויסורין באין עליהם. אם אומר יודע אני ואיני כדאי מקבלין אותו מיד ומודיעין אותו מקצת מצות קלות ומקצת מצות חמורות ומודיעין אותו עון לקט שכחה ופאה ומעשר עני ומודיעין אותו עונשן של מצות אומרים לו הוי יודע שעד שלא באת למדה זו אכלת חלב אי אתה ענוש כרת חללת שבת אי אתה ענוש שקילתה. ועכשיו אכלת חלב ענוש כרת חללת שבת ענוש שקילתה. וכשם שמודיעין אותו עונשן של מצות כף מודיעין אותו מתן שכרן. אומרים לו הוי יודע שהעולם הבא אינו עשוי אלא לצדיקים וישראל בזמן הזה אינם יכולים לקבל לא רוב טובה ולא רוב פורענות. ואין מרבין עליו ואין מדקדקין עליו קבל מלין אותו מיד. נשתיירו בו ציצין המעכבין את המילה חזירין ומלין

circumcision invalid remain, he is to be circumcised a second time. As soon as he is healed, arrangements are made for his immediate immersion, and two learned men must stand by his side and acquaint him with some of the minor commandments and with some of the major ones [the immersion of the convert completes his ritual initiation. Hence it is necessary that at that moment he shall submit to the yoke of the commandments].

When he comes up after his immersion, he is deemed to be an Israelite in all respects. In the case of a woman convert, women make her sit in the water up to her neck, while two learned men standing outside give her instructions in some of the minor commandments and some of the major ones. The same law applies to a convert and to an emancipated slave; and only where a menstruant woman may immerse [i.e., a ritual bath (*mikvah*) containing no less than forty *se'ah* of water] may a convert and an emancipated slave immerse [though the immersions of the latter are not in connection with impurity]; and whatever is deemed as interfering in ritual bathing [the water must come in direct contact with the bather. Should any foreign matter intervene between his body and the water, the immersion is thereby rendered invalid (see pg. 310, Mikvaot, chapter 9)] is also deemed to be interfering regarding the immersions of a proselyte, an emancipated slave, and a menstruant [although the purpose of these immersions is not, like that of the usual ablutions, to qualify for the eating or the handling of ritually clean things. The immersions of the convert and the slave are only a part of their initiation ritual, while that of the menstruant has for its object the woman's permissibility to her husband].

זוהר מקץ דף קצ"ח ע"א

ויבר יוסף את אחיו והם לא הכירוהו. רבי אלעזר פתח (תהלים מט) למה אירא בימי רע עון עקבי יסבני. תא תווי תלת אינון דדחלין ולא ידעין ממה דחלין ואוקמוה. אבל אית מאן דדחיל ולא ידע ממה איהו דחיל בגין אינון חטאי דלא ידע דאינון חטאין ולא אשגח בהו ואיהו דחיל מימי רע. מאן אינון ימי רע אלין אינון יומין דאינון אונדמן בהוא רע ומאן אינון (ד"א איהו) דא הוא יצר הרע דאיהו אקררי רע ואית ליה יומין ודיען דאתיהיב ליה רשו בעלמא לאסתאחא לכל אינון דמסאבי ארתיהו דמאן דאתי לאסתאבא מסאבי ליה ואלין אינון אקררו ימי רע ואלין ממנן על אינון הובין דדשין בהו בגין נשא בעקביהו. תא תווי כל אינון דמסאבי ארתיהו כמה חבילי סהירין אונדמן לגביהו ומסאבי להו דבארקא דבעי בר נש למיהד בהוא ארקא מדברין ליה ממש אתי בר נש לאתדבא כמה אינון דמסויעין ליה. תא תנינן דכד בר נש קם בצפרא בעי לאסתאחא ידוי מוגו נטלא דמיא דאיהו מאנא ליטול מגיה מיא מוגו מאן דאסחי ידוי בקדמיתא כמה דאוקמוה. ותא תווי בגין נטלא דא אוקימנא מלה ותו דבעי ליה לבר נש לנטלא ידא ימינא בשמאלא בגין לשלמא ימינא על שמאלא ויתסחי ימינא מן שמאלא ובגין כד איהו נטלא. ועל דא מאן דנטיל ידוי יטול ימינא בשמאלא לשלמא ימינא על שמאלא בגין דלא יהיב דוכתא ליצר הרע לשלמא כליל והא אוקימנא. תא תווי בשעתא

אותו שנית. נתרפא מטבילין אותו ושני תלמידי חכמים עומדין על גביו ומודיעין אותו מקצת מצות קלות ומקצת מצות חמורות. טבל ועלה הרי הוא כישראל לכל דבריו. אשה. נשים מושבות אותה במים עד צוארה ושני תלמידי חכמים עומדים לה מבחוץ ומודיעין אותה מקצת מצות קלות ומקצת מצות חמורות. אחד גר ואחד עבד משוחרר. ובמקום שנדה טובלת שם גר ועבד משוחרר טובלין וכל דבר שחוצץ בטבילה חוצץ בגר ובעבד משוחרר ובנדה:

דָּדֶשׁ בְּהוֹ בְּרַגְלוֹי לֹא יָדַע בְּהוֹ וְדָחִיל תְּדִירָא. דּוּד מְלָכָא הוּא אֶסְתַּמַּר תְּדִיר מְחֻבֵּין אֵלָיו וְכֵן הוּא נִפְיָק לְקִרְבָּא הוּא מִפְשָׁפֶשׂ לֹון וְעַל דָּא לֹא דָחִיל לְאַנְחָא עִמְהוֹן קִרְבָּא. וְתָא חֲזִי אֲרַבַּע מְלָכִין הוּוּ מֵאֵן דְּשָׂאִיל דָּא לֹא שָׂאִיל דָּא. דּוּד אָמַר (תְּהִלִּים יח) אֲרֻדּוּף אוֹיְבֵי וְאִשְׁיָגִם וְלֹא אָשׁוּב עַד כְּלוּתָם מֵאֵי מַעֲמָא בְּגִין דְּהוּא אֶסְתַּמַּר מֵאֵלָיו חֻבֵּין וְלֹא יְהִיב דּוּכְתָא לְשִׁנְאוֹי לְשִׁלְמָאָה וְעַל דָּא בְּעֵי לְמַרְדָּף אֶבְתְּרִיָּהּוּ תְּדִיר וְלֹא יִרְדְּפוּן אֵינוֹן אֶבְתְּרִיָּהּ לְמַתְבַּע חֻבּוֹי וְיִפּוּל בִּידֵיהּוֹ. אָסָא הוּא דָחִיל וְתִיר אָף עַל גַּב דְּהוּא מִפְשָׁפֶשׂ בְּחַטָּאוֹי וְלֹא כְּדוּד מְלָכָא אִיהוּ בְּעֵי לְמַרְדָּף אֶבְתְּרִיָּהּוּ וְלֹא יִגִּית לֹון וְיִקְטוּל לֹון קְדָשָׁא בְּרִידָּהּ הוּא. וְכֵן הוּא דְכָתִיב (ד"ה ב' יד) וְיִרְדְּפִם אָסָא וְהָעָם אֲשֶׁר עִמּוֹ וְגוֹמַר וְכָתִיב וַיִּגּוֹף יְיָ אֶת הַכּוֹשִׁים לְפָנָי אָסָא וְלְפָנָי יְהוּדָה וַיִּנּוֹסוּ הַכּוֹשִׁים. דּוּד מַה כְּתִיב בֵּיהּ (שְׁמוּאֵל א' ל) וַיִּכֶם דּוּד מִהַנְּשָׁף וְעַד הָעָרִב לְמַחֲרָתָם אָבֵל אָסָא אִיהוּ רִדָּף וְקְדָשָׁא בְּרִידָּהּ הוּא מְחִי. יְהוֹשֻׁפֶט מְלָךְ יְהוּדָה אוּף הֲכִי נָמִי הוּא שָׂאִיל וְאָמַר לֹא יְכִילָנָא לְמַרְדָּף וְלֹא לְקַטְלָא אֵלָא אָנָא אֲזַמַּר וְאֵת קַטִּיל לֹון בְּגִין דְּלֹא הוּא מִפְשָׁפֶשׂ כָּל כַּף כְּאָסָא וְקְדָשָׁא בְּרִידָּהּ הוּא עֵבֵד לִיהּ הֲכִי דְכָתִיב (ד"ה ב' ט) וְבָעַת הַחֲלוּ בְּרַגְלָהּ וְתַחֲלָהּ נִתַּן יְיָ מְאָרְבִּים עַל בְּנֵי עַמּוֹן מוֹאָב וְהָרָ שְׁעִיר הַבָּאִים לִיהוּדָה וַיִּגְנָפוּ. חֲזֻקְיָהּ מְלָךְ יְהוּדָה אוּף הֲכִי נָמִי אָמַר אָנָא לֹא יְכִילָנָא לֹא לְזַמְרָא וְלֹא לְמַרְדָּף וְלֹא לְאַנְחָא קִרְבָּא בְּגִין דְּדָחִיל מֵאֵלָיו חֻבֵּין דְּקָאֲמַרְן מַה כְּתִיב (מְלָכִים ב' יט) וַיְהִי בְלִילָהּ הַהוּא וַיֵּצֵא מִלְאָךְ יְיָ וַיִּדַּךְ בְּמַחֲנֵה אֲשׁוּר מֵאָה שְׁמוֹנִים וְחַמְשָׁה אֲלָף וַיִּשְׁכַּיְמוּ בְּבִקְרָהּ וְהָנָה כָּלֶם פְּגָרִים מֵתִים. וְחֻזְקֵיהּ הוּא יְתִיב בְּבֵיתֵיהּ וְשָׁכִיב בְּעַרְסִיהּ וְקְדָשָׁא בְּרִידָּהּ הוּא קַטִּיל לֹון וְמַה צְדִיקִים אֵלָיו הוּוּ דְחִלִּין מֵאֵלָיו חֻבֵּין שָׂאֵר בְּנֵי עַלְמָא עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה בְּגִין כֵּן אֵית לִיהּ לְבַר נֶשׁ לְאֶסְתַּמְרָא מֵאֵלָיו חֻבֵּין וְלִפְשָׁפֶשְׁא בְּהוֹן כְּדְקָאֲמַרְן בְּגִין דְּלֹא יִשְׁלַטוּן עֲלוֹי אֵינוֹן יְמֵי רַע דְּלֹא מְרַחְמֵי עֲלֵיהּ תָא חֲזִי וַיְכַר יוֹסֵף אֶת אָחִיו בְּשַׁעֲתָא דְנִפְלוּ בִּידֵיהּ אִיהוּ רַחִים עֲלֵיהּוּ בְּגִין דְּאִיהוּ שְׁלִים וְהֵם לֹא הִבִּירוּהוּ דְאֵינוֹן שְׁמַעוּן וְלֹוּ אֲתוּ מִסְטְרָא דְדִינָא קִשְׂיָא וְעַל דָּא לֹא רַחִימוּ עֲלֵיהּ. דְּהָא כָּל אֵינוֹן מְאִרְיָהוֹן דְּדִינָא קִשְׂיָא לֹא מְרַחְמֵי עֲלֵיהּוּ דְבַר נֶשׁ בְּשַׁעֲתָא דְנִפְלוּ בִּידֵיהּוּ וּבְגִין כֵּן אָמַר דּוּד (תְּהִלִּים מט) לְמָה אֵירָא וְרָאִיתִי לֹא כְתִיב אֵלָא אֵירָא (אֵלָא) דְאֵית (נִיָּא דְלִית) לִי לְמַדְחַל מֵאֵינוֹן יְמֵי רַע כְּדְקָאֲמַרְן עוֹן עֲקָבֵי יִסְבְּנִי. מֵאֵן עֲקָבֵי אֵלָיו אֵינוֹן בְּרוּא דְמִהִימְנוּתָא דְכָתִיב (בְּרַאשִׁית כה) וַיְדוּ אוֹחֹתָ בַּעֲקָב עֲשׂוּ דָא הוּא עֲקָב וְאֵינוֹן עֲקִיבִין דְּמִסְתַּכְלִין בְּהוֹ תְּדִיר בְּהוּא חֻבָּא דְדֶשׁ בֵּיהּ בַּר נֶשׁ תְּדִיר בַּעֲקָבוֹי. תָא חֲזִי מַה כְּתִיב (ישעיה ה) הוּוּ מוֹשְׁכֵי הָעוֹן בְּחַבְלֵי הַשּׂוֹא וְכַעֲבוֹת הַעֲגָלָה חֲטָאָה. בְּחַבְלֵי הַשּׂוֹא דְדֶשׁ בֵּיהּ בַּעֲקָבָא וְלֹא חִישׁ עֲלֵיהּ וְלְבָתֵּר אֲתַתְּקַף וְאֲתַעֲבִיד (בְּחַבְלֵי הַשּׂוֹא) כַּעֲבוֹת הַעֲגָלָה וְאֲתַתְּקַף הַהוּא חֲטָאָה וְאֶסְטִי לִיהּ בְּהָאֵי עַלְמָא וּבְעַלְמָא דְאֵתִי. וְכַאֲוִן אֵינוֹן צְדִיקֵינָא דִּיְדַעִין לְאֶסְתַּמְרָא מְחֻבֵּיהוֹן וְאֵינוֹן מִפְשָׁפֶשְׁיִן תְּדִיר בְּעוֹבְדֵיהּוּ בְּגִין דְּלֹא יִשְׁתַּכַּח עֲלֵיהּוּ מְקַטְרָנָא בְּהָאֵי עַלְמָא וְלֹא יִסְטוּן עֲלֵיהּוּ לְעַלְמָא דְאֵתִי דְהָא אוֹרִיָּתָא מְתַקְנָא לְהוּ אֲרַחֲנִי וְשִׁבְלִין לְמִיַּהֵךְ בְּהוֹ דְכָתִיב (מְשִׁלִי א) דְרַכְיָהּ דְרַכֵּי נַעֲם וְכָל נְתִיבוֹתֶיהָ שְׁלוֹם:

Yosef Le-Chok

יוסף לחוק

Ethical Teaching:

מוסר

Sefer HaCharedim, 68b

מספר חרדים דף ס"ח ב'

When a person hears the voice calling, he must arise early to the service of the King of the World. One must learn a *kal ve-chomer* from Eglon, the king of Moav. When Ehud told him, "I have a message from God for you," (Judges 3:20) immediately, "he arose from the throne." (ibid.) In the same way, a person should arise in reverence and not be

צְרִיף אָדָם בְּשׁוֹמְעוֹ קוֹל הַקּוֹרָא לְהַשְׁכִּים לְעַבּוֹדָת מְלָכוֹ שֶׁל עוֹלָם לִישָׂא קַל וְחוֹמֵר מֵעַגְלוֹן מְלָךְ מוֹאָב בְּשָׂאֵמֵר לוֹ אֶהוּד (שׁוֹפְטִים א) דְּבַר אֱלֹהִים לִי אֵלֶיךָ מִיַּד וַיַּעֲמוּד מֵעַל הַפֶּסֶא כְּכֹה יַעֲמוּד אָדָם בְּאֵימָה וְלֹא

lazy. It is written, “You must offer salt with all your sacrifices.” (Leviticus 2:13) We may see in this an allusion to the idea that a salted food is like a boiling-hot food, namely, [a person's] sufferings and worry and contrition, as is written, “God's sacrifices are a broken spirit.” (Psalms 51:19) Just as salt preserves meat, so it is with suffering. As is written after the curses, “You are standing.” (Deuteronomy 29:9) In other words, because of these sufferings, you continue to exist. As is written, “I afflicted, strengthened their arms.” (Hosea 7:15) Worry and troubles in a person's heart humble his heart more than curses, as is discussed in tractate Berakhot. It is written, “If I am a father, where is My honor? And if I am a master, where is My fear?” (Malachi 1:6) For He, may He be blessed, has called us children, as is written, “You are children of the Lord your God.” (Deuteronomy 14:1) And He has called us His servants, as is written, “For the Children of Israel are servants to me.” (Leviticus 25:55) A slave fears his master and a son honors his father and loves him. Therefore, we must honor our Father in Heaven. What constitutes honor? In the same way as they said about one's father of flesh and blood: he feeds him, gives him drink, and clothes him. And they, of blessed memory, said, “Israel, as

it were, provide for their Father in Heaven.” This is what is written, “My sacrifice, My bread.” (Numbers 28:2) And one fulfills this [obligation of] honor by reading [the Torah's commandments of] the sacrifices, in the manner of “and we will pay bulls [with] our lips.” (Hosea 14:3) And by the song that we sang at the [parting of the] sea we made for Him a beautiful garment. As is written, “and they said, saying.” (Exodus 15:1) [The root *amr*, to say, also has meanings related to cloth and clothing.] And when the Temple was destroyed, they tore it. As is written, “He has carried out His pronouncement,” (Lamentations 2:17) as is discussed in Midrash Yalkut Shimoni on the Song of the Sea in *Parshat Bishalach*. [The Hebrew, *bitz'a imrato*, literally “He has carried out His pronouncement,” may also be understood homiletically to mean “He has torn His garment.”] And by our prayers we make Him a crown, as is explained in several places in the Zohar, on the verse “Blessings to the head

יִתְעַצֵּל. כְּתִיב (ויקרא ב) עַל כָּל קִרְבָּנְךָ תִּקְרִיב מִלַּח הָרִמֹּז דְּמִלֵּיחַ הָרִי הוּא בְרוּתָחַ הֵיינו הַיִּסּוּרִין וְהַדְּאָגָה וְהַהֲכַנְעָה דְכְתִיב (תהלים נא) זְבַחֵי אֱלֹהִים רוּחַ נְשַׁבְּרָה וּכְשֵׁם שְׁהַמְלַח מְקִיִּים הַבֶּשֶׂר כִּף הַיִּסּוּרִין בְּדְכְתִיב אַחַר הַקְּלָלוֹת אַתֶּם נִצְבִים כְּלוֹמַר עַל יְדֵי אֵילוֹ הַיִּסּוּרִין אַתֶּם קְיִימִין בְּדְכְתִיב (הושע ז) וְאֲנִי יִסְרְתִי חוֹקֵתִי זְרוּעוֹתַם וְהַדְּאָגָה וְהַמְרָדוּת בְּלִבּוֹ שֶׁל אָדָם מְכַנִּיעַ לְבוֹ יוֹתֵר מִקְּלָלוֹת כְּדֹאֵיתָא בְּמַסְכַּת בְּרִכּוֹת כְּתִיב (מלאכי א) אִם אָב אֲנִי אֵיךְ כְּבוֹדִי וְאִם אֲדוֹנִים אֲנִי אֵיךְ מוֹרָאֵי שְׁקָרָאנוּ יִתְבָּרַךְ בְּנִים בְּדְכְתִיב (דברים יד) בְּנִים אַתֶּם לַה' אֱלֹהֵיכֶם וְקָרָאנוּ עֲבָדִים לוֹ בְּדְכְתִיב (ויקרא כה) כִּי לִי בְנֵי יִשְׂרָאֵל עֲבָדִים וְהָעֶבֶד יֵרָא מֵאֲדוֹנָיו וּבֶן יִכְבֵּד אָב וּבֶן אוֹהֵב לְכֹן צְרִיכִים לְכַבֵּד אֲבִינוּ שְׁבַשְׁמִים אֵיזוּהוּ כְּבוֹד עַל דֶּרֶךְ שְׁאֵמְרוּ בְּאֵבִי דְבֶשֶׂר וְדָם מֵאֲכִיל וּמִשְׁקָה וּמִלְבִּישׁ וְאֵמְרוּ זְכוּרֵנָּה לְבִרְכָה יִשְׂרָאֵל כְּבִיכּוֹל מְפַרְנְסִים לְאֲבֵיהֶם שְׁבַשְׁמִים וְהֵיינו דְכְתִיב (במדבר כח) אֵת קִרְבְּנִי לַחֲמִי וְזֶה הַכְּבוֹד מְקִיִּים בְּקִרְיַאת הַקִּרְבָּנוֹת עַל דֶּרֶךְ (הושע יד) וּנְשַׁלְמָה פְּרִים שְׁפִתֵינוּ וְעַל יְדֵי הַשִּׁירָה שְׁשָׂרְנוּ עַל הַיָּם עֲשִׂינוּ לוֹ יִתְבָּרַךְ מִלְּבוּשׁ נֶאֱדָה בְּדְכְתִיב (שמות טו) וַיֹּאמְרוּ לֵאמֹר וּכְשֶׁחָרַב הַמִּקְדָּשׁ קָרְעוּ בְּדְכְתִיב (איכה ב) בִּצְעַת אֶמְרָתוֹ כְּדֹאֵיתָא בְּמִדְרַשׁ יִלְקוּט בְּשִׁירַת בְּשַׁלַּח וּבִתְפִלָּתָנוּ אָנוּ עוֹשִׂים עֲטָרָה לוֹ כְּדִפְרִישׁ

of the righteous.” (Proverbs 10:6) And a crown is included among the king's garments. He, too, may He be blessed, prepares for us clothing for the Garden of Eden — a garment worthy of Sages — and crowns us.

Practical Law:

Rambam, Laws of Idolatry, Chapter 12

(1) A person of indeterminate gender and a hermaphrodite are a doubtful [category]. We place upon them the stringencies of a man and the stringencies of a woman in every case, and they are obligated in everything. But if they transgress, they are not flogged. (2) Even though a woman is allowed to shave the corner of her head, she is forbidden to shave the corner of a man's head. Even regarding a minor, it is forbidden for her to shave the corner of his [head]. (3) The Sages

gave no [minimum] measurement for the corner that one must leave at the temples. But we have heard from our Elders that one does not leave less than forty hairs. It is permitted to clip the corners with scissors. The only thing that is forbidden is destroying with a razor.

MIKEITZ FOR WEDNESDAY

TORAH

יכין בקריאת חמשה פסוקים אלו שהם כנגד ו דמילוי ו דשם ב"ן לקנות בו הארת נפש משבת הבאה

טו וַיַּעַן יוֹסֵף אֶת־פַּרְעֹה לְמִימְרֵי בַר מִן חֲכַמְתִּי אֲלֵהֶן מִן קֶדֶם יי יתתב ית שלמא דפרעה: יז ומליל פרעה (עם) ליוסף בחלמי הא אנא קאם על כיה נהרא: יח והא מן נהרא סלקן שבע תורתא פטימן בשר ושפירן למחזי

טו וַיַּעַן יוֹסֵף אֶת־פַּרְעֹה לְאמֹר בְּלִעְדֵי אֱלֹהִים יַעֲנֶה אֶת־שְׁלוֹם פַּרְעֹה: יז וַיַּדְבֵּר פַּרְעֹה אֶל־יוֹסֵף בְּחִלְמֵי הַנְּנִי עִמָּד עַל־שֵׁפֶת הַיָּאֵר: יח וְהִנֵּה מִן־הַיָּאֵר עֹלֹת שִׁבְעַ פְּרוֹת בְּרִיאֹת בָּשָׂר וַיִּפֹּת תֵּאֵר וַתִּרְעִינָה

(16) So Yosef answered Pharaoh, saying, It is not me! It is God Who will provide the answer for the welfare of Pharaoh. (17) So Pharaoh told Yosef: In my dream, behold! I was standing on the bank of the River. (18) And look! Out of the River emerge seven plump cows of good form, and they grazed in the

RASHI

(16) בְּלִעְדֵי — [The meaning of our verse is as follows:] The wisdom [to interpret] “is not mine (בל עדת).” Rather, “It is God Who will provide the answer” — He will put the

בזוהר בכמה דוכתי על פסוק (משלי י) ברכות לראש צדיק והעטרה בכלל המלבוש למלך גם הוא יתברך מתקן לנו מלבושים לגן עדן חלוקא דרבנן ומעטרנו:

הלכה

הרמב"ם הלכות ע"ז פרק י"ב

א טומטום ואנדרוגינוס הרי הן ספק נותנין עליהן חומרי האיש וחומרי האשה בכל מקום וחיובין בכל ואם עברו אינן לוקין: ב אף על פי שהאשה מתרת לגלח פאת הרי היא אסורה לגלח פאת ראש האיש ואפילו קטן אסור לה לגלח לו פאה: ג ופאה שמניחין בצדעה לא נתנו בו חכמים שיעור ושמענו מקנינו שאינו מניח פחות מארבעים שערות ומתיר ללקט הפאות במספרים לא נאסר אלא השחתה בתער:

מקץ ליום רביעי

תורה

רש"י

(טו) בְּלִעְדֵי. אין החכמה משלי, אלא אלהים יענה,